

VIURE DE LA TERRA

JAUME TEIXIDÓ

HISTORIADOR

Quan em digueren de fer una ressenya d'aquest llibre vaig dir que sí, ja que l'associacionisme agrari sempre ha estat un tema que m'ha interessat. En primer lloc, des d'un punt local, el del meu poble, més petit que Constantí a l'època i ara, però que tenia dues entitats agrícoles, primerament la dels rics i pobres, per més tard convertir-se en la de dretes i esquerres i, en segon lloc, perquè la nai-xença d'aquestes associacions sempre m'ha interessat i per la significació que tingueren en uns àmbits pagesos i rurals on foren l'ànima de la cultura, política i economia durant la major part del passat segle passat o almenys fins a la Guerra Civil.

El moviment associatiu agrícola nasqué a finals del segle XIX en dues comarques tarragonines, la Conca de Barberà i l'Alt Camp, d'on s'estengué ràpidament. Foren unes entitats que trencaren d'una manera clara amb el tarannà caciquil i religiós del segle XIX, per convertir-se en la pedra angular, en les poblacions pageses, de la vida del poble.

Donar a conèixer la història i el tarannà d'aquestes entitats és, sens dubte, explicar i donar a entendre bona part de la història d'una població. Les entitats agrícoles foren el motor i la força per la qual s'engegaren gran quantitat de canvis i de projectes. Al redós del cafè o de les tavernes les persones "feien poble", es parlava dels projectes i es llegia. Les entitats agrícoles, aquí les dels pobres o d'esquerres, tingueren bona cura d'ensenyar als seus associats, ja sigui ha través de la creació d'una biblioteca, de l'ensenyament o de les conferències.

Foren unes entitats que revolucionaren, i de quina manera, el pensament i la manera de fer del camp català durant molts i molts anys. En molts casos, la majoria, aquest moviment es truncà a partir del final de la Guerra Civil, on la dictadura tingué bona cura de deixar sense sàvia les entitats, ja sigui per la repressió sobre els seus dirigents, per l'aniquilació de l'entitat o per la refundació o absorció a una altra entitat agrícola més afí a la seva ideologia.

Entrant en matèria, *Viure de la terra. Història i memòria del Sindicat Agrícola de Constantí (1905-2005)* és molt més del que el seu títol indica: és pràcticament una història de la població al llarg d'aquest cent anys. Consta de dues parts ben diferenciades però que es complementen per un nexa en comú: l'associacionisme agrari constantinenc. En el primer, l'actor principal és el Sindicat Agrícola i, un segon, iniciat durant el franquisme totalment diferent a l'anterior, si mostren les lluites i rivalitats entre dues entitats agrícoles. Els dos són diferents, com diferent era la manera d'entendre l'associació, no només pels canvis transcorreguts en la societat sinó que també la visió doctrinal dels seus capdavanters.

Encara que ens trobem amb dues parts diferenciades, cadascuna d'elles té uns matisos que sobrepassen també el propi títol de la publicació. En el primer cas, l'estudi detallat de la repressió franquista que patí el poble i el segon, les lluites intestines de grups que es patí en el franquisme.

La primera part escrita per la Montserrat Duch és molt més historiogràfica que la segona, basada, so-

“Les entitats agrícoles foren el motor i la força per la qual s'engegaren gran quantitat de canvis i de projectes. Al redós del cafè o de les tavernes les persones “feien poble” es parlava dels projectes i es llegia.”

bretot, en documentació conservada de la societat i en el buidatge sistemàtic de premsa, encara que hagués estat profitós treballar la història oral, el record de les persones que van viure els fets o els seus descendents. Per cert, és de remarcar el suc extret l'autora de la poca documentació que s'ha conservat de l'entitat. On explica el tarannà del sindicat des del seu inici fins a la seva dissolució. No només és una història dels fets sinó que també s'adjunta la vida econòmica, social, demogràfica d'un Constantí que s'inicia a finals del segle XIX. Els canvis d'inicis del segle passat (arribada de l'electricitat, telèfon, aigua...) que anaren transformant paulatinament la població. La politització de l'entitat i els serveis que aquesta oferia vers els seus associats: una escola nocturna, teatre, cafè, sala de ball, biblioteca... encaminades a culturalitzar els socis i oferir-los esbarjo després de les tasques agrícoles, com també el suport econòmic i en matèries per poder extreure més profit del seu treball. Sens dubte el sindicat agrícola suposà una gran millora per una part notable de la pagesia,

com de retruc per a la població, sotmesa als forts propietaris locals, normalment feréstecs a aquests canvis que suposaren la pèrdua de part del seu imperi, no només econòmic sinó també, mitjançant la culturalització, polític.

La segona part, "Memòria de la dictadura franquista", des del caire associatiu agrícola és d'un gran valor, ja que el franquisme o dreta, ha estat ben poc estudiat fins ara i és ara on els matisos que es troben recollits en documents i que pertanyen a la memòria oral poden servir de gran ajut abans que el pas del

temps esborri els fets. Josep Franquès narra una part valenta, a vegades poc connexa, de records personals, part difícil d'escriure, on s'explica les maranyes polítiques dels grups capdavanters del poble, els qui tenien el poder polític i econòmic que se'ls hi havia estat donat després de la guerra. Una lluita que en el fons és entre els poders ja existents abans de l'esdeveniment bèl·lic i els nous, tots del mateix grup o ideologia. És una explicació de primera mà, d'una

persona que estigué a prop dels esdeveniments i que per tant aportaria una informació de primera línia, tots i alguns comentaris o pensaments personals.

L'edició del llibre està molt ben feta i conjuntada. Cal remarcar, i es d'agrair, l'esforç dels autors en donar un suport gràfic i documental a les seves explicacions que ajuden a comprendre dades i fets. El recull fotogràfic i documental que els dos autors apleguen és molt interessant.

Per últim, crec que aquest llibre suposa un pas important dins la historiografia agrària, per diversos motius, però el més colpidor és l'explicació d'una persona

que ha viscut els fets, amb la visió, per a alguns, personal d'aquests, però que avui és necessària per entendre aspectes que els documents no ens poden donar.

Esperem que la història oral, la dels fets propers, ens ensenyi a comprendre la història i els fets que varen motivar unes actuacions i unes maneres de fer que d'altra manera ens sobrepassarien. Dit d'una altra manera, la història dels nostres dies ha de viure de les persones que la visqueren amb els seus ets i uts.

